

ประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข
ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี*

EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT OF WAT, PRACHA RATHA FOR HAPPINESS
CREATION PROJECT IN SANGHA ADMINISTRATIVE DISTRICT,
PATHUM THANI PROVINCE

พระธรรมรัตนารณ์ (สมศักดิ์ โชตินธโร)

Phradharmarattanaporn (Somsuk Chotindharo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: ffff333j@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการ 2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการโครงการ 3. เพื่อนำเสนอประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 รูปหรือคน และเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการบริหารโครงการมีจุดแข็ง คือ เจ้าคณะผู้ปกครองมีความสามารถในการพัฒนาวัด โดยจุดอ่อน คือ ในบางพื้นที่ประชาชนยังไม่ค่อยเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยโอกาส คือ ทำให้วัดเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และอุปสรรค คือ วัดในบางพื้นที่ยังขาดความร่วมมือกันระหว่างวัดกับชุมชน 2. การวางแผน ได้มีการกำหนดวิธีการ เป้าหมายในการดำเนินโครงการ การลงมือปฏิบัติ ได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชน มีการชี้แจงเป้าหมายของโครงการ การตรวจสอบ ได้มีการสำรวจความคืบหน้าภายหลังได้ลงมือปฏิบัติ การปรับปรุงแก้ไข ได้มีการนำข้อบกพร่องจากมาลงมือปฏิบัติมาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น 3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการ พบว่า ทำให้วัดมีสภาพแวดล้อมโดยรวมสัปปายะ เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; คณะสงฆ์

Abstract

This research had the following objectives: 1. To analyze the general situation of project management. 2. To study the processes of project management. 3. To present the effectiveness of project management in creating happiness in the Buddhist ecclesiastical administration area of Pathum Thani Province. This research used a qualitative research method, collecting data through in-depth interviews with 12 key informants and collecting data from documents and related research works. The data analysis was conducted using content analysis and presented descriptively. The research findings revealed the following results: 1. The general situation of project management had strengths and weaknesses. The ecclesiastical governing committee demonstrated the ability to develop the temples. However, in some areas, the local population still did not fully understand the objectives of the projects. Opportunities included systematic temple development, while challenges included a lack of cooperation between temples and communities in certain areas. 2. In the planning phase, methods and project objectives were established. In the implementation phase, joint meetings between temples and communities took place, objectives were explained, progress was monitored, and post-implementation evaluations were conducted. Adjustments and improvements were made to address any issues. 3. The effectiveness of project management resulted in an overall conducive environment for spiritual relaxation and inner peace in the temples.

Keywords: Effectiveness; Project management; Buddhist ecclesiastical administration committee

บทนำ

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 14/2561 เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2561 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า พระพรหมมุนี กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาฝ่ายสาธารณูปการ ได้มีลิขิตลงวันที่ 21 พฤษภาคม 2561 แจ้งว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กำหนดจัดพิธีลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดำเนินการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2561 ณ หอประชุมพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และได้เชิญองค์กรเครือข่าย ประกอบด้วย มหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) ด้วยแล้ว จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 และได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายมหาเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2554 ให้คณะสงฆ์ดำเนินการกิจการตามกรอบงานของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 6 ประการ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบแนวทางการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สู่การปฏิบัติระดับจังหวัด และให้เจ้าคณะจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนำสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัดต่อไป

โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นหนึ่งใน 14 โครงการของแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ เป็นแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นรมณีสถานอันเป็นความสงบทางจิตใจของพุทธศาสนิกชน โครงการนี้มีเป้าหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมให้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมและองค์ความรู้ 5 ส ไปสู่การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ การจัดการสิ่งแวดล้อม และรักษาความสะอาดภายในวัดให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ และการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมวิถีพุทธ รวมทั้งการมีจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคมโดยมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันอาศรมศิลป์ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยการนำหลักการ 5 ส และหลักสัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพื้นที่ของวัด มีหลักการที่เรียกว่า 3-5-7-9 ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของวัด และชุมชนต่อไป และการสร้างศรัทธา ความคิดที่เป็นกุศลแก่ผู้มาเยือนและเป็นหน้าต่างบอกถึงการจัดการที่ดี ทางเข้าวัดควรจะได้รับการดูแลเป็นถนนที่ราบเรียบไม่เป็นหลุมเป็นบ่อบางแห่งจะปรับแหล่งปลูกต้นไม้เป็นระเบียบ ที่สำคัญคือ ต้องสะอาด ไม่มีขยะ และเป็นจุดที่สร้างอารมณ์ร่วมรื่นสร้างความเป็นสัปปายะและเป็นจุดจอดรถ จุดพักผ่อนหรือเป็นจุดปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานได้ บริเวณลานวัดที่ขาดการดูแล ประชาชนก็ลำบากใจ และเป็นเหตุให้เกิดความคิดที่เป็นอกุศลได้บางแห่งก็เป็นหลุมเป็นบ่ออยู่แล้วไม่สวยงามสะอาดตา เสียพื้นที่การใช้ประโยชน์

บทบาทด้านนี้ของพระสงฆ์หากพูดไปแล้วนั้นว่ามีความสำคัญไม่น้อย เพราะต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย ความเป็นพระพุทธศาสนาอยู่ในที่ด้วย เพราะสร้างวัด สร้างศาสนวัตถุต้องให้เป็นเอกลักษณ์ที่ดำรงไว้ซึ่งความเป็นพุทธ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของเจ้าอาวาสเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในวัดให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม (พระครูอาทรวรธรรม (บุญธรรมหมื่นคลัง), 2564) ความเป็นพุทธกับความเป็นไทยนั้นหมายถึงสิ่งเดียวกันเพราะความเป็นไทยมาจากรากฐานของความเป็นพุทธ มาจากรากฐานแห่งความคิดอันเป็นพุทธ พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไว้ เพราะวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของปวงชนชาวไทย ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานภายในชุมชน ทั้งในการเก็บขยะหรือที่พิักขยะเพื่อนำขยะไปทำลายย่อยสลายให้เป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้น โดยตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาทั้ง 6 ด้าน นั้นซึ่งโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาด้านสาธารณูปการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้วัดเป็นสถานที่สงบร่มเย็น เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนหันมาเข้าวัดกันมากขึ้น โดยได้ดำเนินการมาแล้ว 2 ระยะ ในชื่อโครงการวัดสร้างสุข และในปี พ.ศ. 2561 เป็นการดำเนินการระยะที่ 3 ในชื่อโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ที่เป็นการขยายผลโครงการไปสู่ 1,500 วัดทั่วประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายขยายผลไปสู่การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ จำนวน 24,000 วัดทั่วประเทศ ความคาดหวังในโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข คือ การพัฒนาให้สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นพื้นที่ด้านกายภาพที่ไม่สมดุลของเมืองและการทำลายสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการพัฒนาเมืองและส่งผลต่อวัดจึงทำให้มีสภาวะแวดล้อมที่ไม่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ หรือเป็นสถานที่สัปปายะ การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมภายในวัด กุฏิ ศาลา โบสถ์ ที่ไม่เหมาะสม ปัญหาการขาดวินัยในสังคม

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต้องการเข้าไปศึกษาถึงศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการ ศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการโครงการ และนำเสนอประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานีเพื่อให้เห็นภาพรวมของการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

3. เพื่อนำเสนอประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบกับการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Document Research)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้บริหารจังหวัดปทุมธานี กลุ่มผู้นำองค์กรและกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนรวมจำนวน 12 รูป และ 13 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) มีสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ตามแบบการวิเคราะห์ SWOT ตอนที่ 3 กระบวนการในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ตามแบบ PDCA ตอนที่ 4 นำเสนอประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสัปปายะ 7 ประการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) ทำการนัดวัน และเวลากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน และเวลากำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ และ 3) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการ

สัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า

จุดแข็ง หรือจุดเด่น (Strengths: S) ในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี กล่าวคือ เจ้าคณะผู้ปกครองมีความรู้ความสามารถที่เป็นนักพัฒนา มีความมุ่งมั่น มีวิสัยทัศน์ที่จะทุ่มเทกำลังกาย กำลังสติปัญญาในการพัฒนาวัด อีกทั้งยังมีภาคีเครือข่ายที่เต็มใจมาร่วมด้วยช่วยกันที่จะมุ่งพัฒนาวัดให้เป็นวัดที่มีความสะอาด ความสะดวก มีมาตรฐาน และมีความปลอดภัย และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินโครงการ

จุดอ่อน (Weaknesses: W) ในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี กล่าวคือ ในบางพื้นที่ประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดอาจจะมีจำนวนไม่มาก บางวัดมีพระภิกษุสามเณรค่อนข้างน้อย จึงทำให้การบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนของโครงการอาจจะยังไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนัก อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในบางพื้นที่มีค่อนข้างน้อยจึงทำให้ขาดองค์ประกอบหรือปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่จะอำนวยในการพัฒนาวัดน้อยลงตามไปด้วย

โอกาส (Opportunities: O) ในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี กล่าวคือ วัดทุกวัดมีโอกาสดำเนินงาน และดำเนินงานตามโครงการ ทำให้ทุกวัดเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เป็นการสนับสนุนให้แต่ละวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานีเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

อุปสรรค (Threats: T) ในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี กล่าวคือ วัดในบางพื้นที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ไปยังประชาชนในพื้นที่ และมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างน้อย ซึ่งถือได้ว่าชุมชนรอบวัดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะอำนวยให้วัดเกิดการพัฒนา

2. ผลการศึกษาระบบการในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า

การวางแผน (Plan: P) ได้มีการกำหนดวิธีการ กรอบระยะเวลา เป้าหมาย และ รายละเอียดในการดำเนินโครงการ ซึ่งในการกำหนดรายละเอียดนั้นได้เรียงลำดับความสำคัญ ก่อนหลัง และได้กำหนดแต่งตั้งทีมงาน บุคลากรในการดำเนินงาน

การลงมือปฏิบัติ (Do: D) ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ มีการประชุม ร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชน มีการชี้แจงความสำคัญ นโยบาย เป้าประสงค์ของโครงการ และ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการของวัด หลังจากนั้นได้มีการทำป้ายประกาศให้สาธารณชน ได้รับทราบ ได้มีการอบรมให้ความรู้โดยมุ่งเน้นการอบรมให้ความรู้เรื่อง 5 ส หลักสัปปายะ 7 ประการ และความรับผิดชอบต่อสังคม การมีจิตอาสา ได้มีการสำรวจพื้นที่ด้วยคณะทำงาน แบ่ง พื้นที่รับผิดชอบ วิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงในแต่ละวัด หลังจากนั้นได้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ Big Cleaning Day มีการจัดทำป้ายชื่อวัด การจัดการจราจร การจัดระบบคลัง วัสดุสงฆ์ การจัดการขยะ การปรับสภาพแวดล้อม การฝึกอบรมความปลอดภัยจากระบบไฟฟ้า รวมไปถึงการพัฒนาอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด

การตรวจสอบ (Check: C) ได้มีการสำรวจความคืบหน้าในแต่ละวัดภายหลังได้ลงมือ ปฏิบัติว่ามีความคืบหน้ามากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่จะต้องเสริม หรือต้องปรับปรุงบ้าง โดยมีการ สอบถามจากประชาชนในชุมชนใกล้เคียงกับวัดนั้น ๆ ว่าวัดมีการพัฒนาขึ้นหรือไม่อย่างไร ประชาชนรู้สึกอย่างไรต่อการดำเนินโครงการ และสำรวจตรวจวัดว่ามีสิ่งใดได้พัฒนาขึ้นบ้าง หลังจากที่ได้เข้ามาสำรวจก่อนจะดำเนินโครงการ

การปรับปรุงแก้ไข (Action: A) เมื่อพบปัญหาได้มีการปรับปรุงแก้ไข โดยการ ปรับเปลี่ยนวิธีการ หรือทรัพยากรบางอย่างเพื่อให้การดำเนินงานกลับเข้ามาสู่แผนงานที่ได้ วางเอาไว้ ถึงแม้ว่าจะไม่พบปัญหา ภายหลังการตรวจสอบ ก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขให้การ ดำเนินงานพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปได้

3. ประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะ สงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า

3.1 ทำให้วัดมีความเหมาะสมในการศึกษา และปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชน ประชาชนโดยทั่วไป

3.2 ทำให้วัดมีถนนหนทางที่ไม่ชำรุด สามารถกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก และปลอดภัย รวมถึงมีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดอย่างชัดเจน

3.3 ทำให้วัดมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เหมาะสมต่อการแลกเปลี่ยน พูดคุยกับทั้งในหมู่คณะสงฆ์และประชาชน รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนธรรม ทั้งสำหรับพระสงฆ์และประชาชน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม สถานปฏิบัติธรรม ศูนย์การ เรียนรู้พุทธศาสนา และศูนย์การเรียนรู้สุขภาวะ เป็นต้น

3.4 ทำให้วัดมีพระสงฆ์ และสามเณรผู้รักาศิล ประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม ทำให้พุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกาเลื่อมใสศรัทธา พระสงฆ์และสามเณรมีจิตที่ตั้งมั่นต่อ

การศึกษา มีความรู้ความเข้าใจที่จะสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่ และให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3.5 ทำให้พระสงฆ์ และประชาชนมีโอกาสเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการเป็นประโยชน์แก่สุขภาพ รวมถึงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการ และสามารถนำความรู้ไปเผยแผ่ต่อเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักเลือกอาหารที่ถูกหลักโภชนาการมาถวายพระสงฆ์

3.6 ทำให้ภายในวัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาวหรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่ออากาศบริสุทธิ์ เช่น การให้ร่มเงา การปล่อยก๊าซออกซิเจนในเวลากลางวันที่จะทำให้คนที่เข้ามาในวัดได้รับอากาศที่บริสุทธิ์และเย็นสบาย เป็นต้น

3.7 ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัดสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความเหมาะสมและสบาย ได้แก่ นั่ง นอน ยืน เดิน รวมถึงเดินจงกรม หรือนั่งสมาธิได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า ในการบริหารจัดการโครงการ มีจุดแข็ง คือ เจ้าคณะผู้ปกครองมีความรู้ความสามารถที่เป็นนักพัฒนา มีความมุ่งมั่น มีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาวัด โดยจุดอ่อน คือ ในบางพื้นที่ประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดอาจจะไม่มากนัก และยังไม่ค่อยเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยโอกาส คือ วัดทุกวัดมีโอกาสดำเนินโครงการ และพัฒนาวัด และอุปสรรค คือ วัดในบางพื้นที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์โครงการไปยังประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชายุทธ นาคมุขลินท์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การบริการองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงาน สถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนาที่พบว่า ล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง มีการวางแผนไว้ตลอดปีตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำติดต่อกันมา โดยรับนโยบายจากส่วนกลางแล้วมาปรับใช้ประยุกต์เข้ากับภูมิลำเนาท้องถื่น ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา

2. ผลการศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการโครงการ พบว่า 1) การวางแผน (Plan: P) ได้มีการกำหนดวิธีการ กรอบระยะเวลา เป้าหมาย และรายละเอียดในการดำเนินโครงการ ซึ่งในการกำหนดรายละเอียดนั้นได้เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลัง และได้กำหนดแต่งตั้งทีมงาน 2) การลงมือปฏิบัติ (Do: D) ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ มีการประชุมร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชน มีการชี้แจงความสำคัญ นโยบาย เป้าประสงค์ของโครงการ และเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการของวัด หลังจากนั้นได้มีการทำป้ายประกาศให้สาธารณชนได้รับทราบ ได้มีการอบรมให้ความรู้โดยมุ่งเน้นการอบรมให้ความรู้เรื่อง 5 ส หลักสัปปายะ 7 ประการ บุคลากรในการดำเนินงาน 3) การตรวจสอบ (Check: C) ได้มีการสำรวจความคืบหน้าในแต่ละวัดภายหลังได้ลงมือปฏิบัติว่ามีความคืบหน้ามากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดที่จะต้องเสริม หรือต้องปรับปรุงบ้าง และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Action: A) เมื่อพบปัญหาได้มีการปรับปรุงแก้ไข โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการ หรือทรัพยากรบางอย่างเพื่อให้การดำเนินงานกลับเข้ามาสู่แผนงานที่ได้วางเอาไว้ ถึงแม้ว่าจะไม่พบปัญหา ภายหลังการตรวจสอบ ก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินงานพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรัตน์ คลังเย็น (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรม มาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่พบว่า การบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร ช่วยให้การบริหารงานได้อย่างเหมาะสม มีทิศทางในการปฏิบัติงาน มีระบบการประเมินผล เป็นระยะ ๆ ทำให้ทราบผลการปฏิบัติงานเมื่อเทียบกับแผนหรือเป้าหมาย สามารถรายงานความก้าวหน้าต่อผู้บริหารและทำให้แก้ปัญหาได้ทันที่ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (ศรีประสม) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ คือ 1) พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด 2) มีการจัดระบบการบริหารงานในวัด 3) การสร้างคตินิยมประจำใจของเจ้าอาวาสแต่ละรูป 4) วัดสืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ 5) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ 6) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และยังสอดคล้องกับพระปลัดธีรภัทร์ นาถสีโล และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข มีจุดแข็ง คือ มีศาสนสถานมั่นคง เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม 5 ส ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ เจ้าอาวาสให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่หรือเรียกว่า (Big Cleaning Day) และสถานที่ภายในวัดมีความเป็นสัปปายะ สะอาด ร่มรื่น และมีจุดอ่อน คือ บางวัดไม่สามารถบริหารจัดการเรื่องการเงินได้ ความขัดแย้งระหว่างบ้านกับวัด ขาดการกำกับดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

เจ้าอาวาสบางวัดขาดภาวะผู้นำ พระสงฆ์ขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาวัดเป็นอย่างดี ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบงานเป็นการเฉพาะทำให้โครงการยังมีปัญหาอยู่เสมอ

3. ประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการ พบว่า 1) ทำให้วัดมีความเหมาะสมในการศึกษา และปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชน ประชาชนโดยทั่วไป 2) ทำให้วัดมีถนนหนทางที่ไม่ชำรุด สามารถกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัยรวมถึงมีป้ายบอกทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดอย่างชัดเจน 3) ทำให้วัดมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดที่เหมาะสมต่อการแลกเปลี่ยนพูดคุยกับทั้งในหมู่คณะสงฆ์และประชาชน รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการอบรมสั่งสอนธรรมทั้งสำหรับพระสงฆ์และประชาชน เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม สถานปฏิบัติธรรม ศูนย์การเรียนรู้พุทธศาสนา และศูนย์การเรียนรู้สุขภาพ เป็นต้น 4) ทำให้วัดมีพระสงฆ์ และสามเณรผู้รักาศิล ประพจน์วัตรปฏิบัติธรรม ทำให้พุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกาเลื่อมใสศรัทธา พระสงฆ์และสามเณรมีจิตที่ตั้งมั่นต่อการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจที่จะสามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่ และให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 5) ทำให้พระสงฆ์ และประชาชนมีโอกาสที่จะสามารถเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เป็นประโยชน์แก่สุขภาพ รวมถึงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโภชนาการ และสามารถนำความรู้ไปเผยแผ่ต่อเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักเลือกอาหารที่ถูกหลักโภชนาการมาถวายพระสงฆ์ 6) ทำให้ภายในวัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาวหรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดควรมีการปลูกต้นไม้และดูแลต้นไม้ เพราะต้นไม้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่ออากาศบริสุทธิ์ เช่น การให้ร่มเงา การปล่อยก๊าซออกซิเจนในเวลากลางวันที่จะทำให้คนที่เข้ามาในวัดได้รับอากาศที่บริสุทธิ์และเย็นสบาย เป็นต้น 7) ทำให้ผู้ที่อยู่ในวัดสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความเหมาะสมและสบาย ได้แก่ นั่ง นอน ยืน เดิน รวมถึงเดินจงกรม หรือนั่งสมาธิได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีกิตติยาธรร (นันทชัย เจริญยุทธ) และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ได้แก่ การนำหลักอาวาสสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในส่วน สถานที่น่าสนใจหลักอาหารสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านอาหารนำหลักบุคคลสัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านบุคคลนำหลักธรรม สัปปายะมาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านปฏิบัติธรรมซึ่งเมื่อนำหลักสัปปายะ 4 มาประยุกต์ใช้ทำให้การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธรูปของวัดไชยธาราราม เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพทั้งในส่วนของวัดไชยธารารามและจิตใจแก่นักท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีรวัฒน์ เสสปัญญ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ที่พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อ

ส่งเสริมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงราย 1) ด้านอวาสสัปปายะ การบริหารจัดการวัดโดยจัดบริเวณวัดให้มีความสะอาด แสงสว่างเหมาะสมกับการศึกษาปฏิบัติธรรม 2) ด้านโคจรสัปปายะ มีส่วนร่วมในการพัฒนา เส้นทางให้มีความเหมาะสมสะดวก 3) ด้านภัสสสัปปายะ จัดบุคลากรเข้ามาประสานกับแหล่ง ท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อช่วยดูแลและสนับสนุนต้อนรับนักท่องเที่ยว 4) ด้านบุคลสัปปายะ สนับสนุน บุคลากรพัฒนาวัดให้เพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว 5) ด้านโภชนสัปปายะ มีการจัดทำ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น 6) ด้านอุตุสัปปายะ พัฒนาวัดให้สัปปายะ มีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล 7) ด้านอิริยาปถสัปปายะ สนับสนุนการจัดกิจกรรมของ วัดและสถานที่ปฏิบัติธรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรศร วันละ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลการพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี พบว่า การพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 สจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม จึงได้นำเสนอ บทความนี้ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก 2 ส่วน ได้แก่ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการ พัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยว ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ สะอาด สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน สร้างวินัย 2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนา นวัตกรรมการท่องเที่ยวตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การประกาศ นโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่ วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการ ดำเนินงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (2558) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความปรองดองสมานฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้าง ความปรองดองในจิตใจของ แต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมี ประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและ การจัดตัวบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การ รายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 6 ประการคือ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความ บริสุทธิ์ ยุติธรรม และหลักความเสียสละจะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยตามภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่

1. เข้าใจ คือ เข้าใจความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น เข้าใจความเป็นไปทั้งหมดของปัญหาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหาทั้งทางด้านกายภาพด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การออกแบบผังแม่บท การวางแผนพัฒนา ปรับปรุงวัด รวมไปถึงจุดเด่น จุดด้อยของวัดในแต่ละพื้นที่

2. ร่วมมือ คือ การผสมผสานความร่วมมือกันของภาคีเครือข่ายในการดำเนินโครงการ มีทั้งพระสงฆ์ ประชาชน หน่วยงานราชการ และองค์กรอื่น ๆ ที่ได้มาร่วมมือกันในการจัดพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ ในการทำจิตอาสาเพื่อพัฒนาวัด พัฒนาชุมชนให้เป็นที่เจริญหู เจริญตาของผู้ที่ได้พบเห็น แม้นตนเองก็เป็นสุขด้วยที่ได้ลงมือปฏิบัติ

3. เข้าถึง คือ การนำแผนงานต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ เข้าถึงพื้นที่และออกไปสัมผัสถึงกับสิ่งที่คนในพื้นที่ต้องการจริง ๆ เข้าถึงความจริง โดยการใช้เครื่องมือการดำเนินงานเพื่อสร้างสปปายะสู่วัด คือ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย และใช้แนวทางการดำเนินงานสร้างสปปายะสู่วัดด้วยความสุข คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ การประกาศนโยบาย การอบรมให้ความรู้ การสำรวจพื้นที่ จัดทำแผนผังวัด และวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา จัดทำแผนปรับปรุง ลงมือปฏิบัติ (Big Cleaning Day) และสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งในการปฏิบัติตามแผนนี้มีแนวปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ แนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ภายในวัด 9 พื้นที่ คือ 1) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัดโดยสังเขป 2) การจัดการจราจร ป้ายจราจร และที่จอดรถ 3) การจัดการระบบคลังวัสดุสงฆ์ และการควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ 4) ห้องน้ำ 5) การจัดการขยะ 6) สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัยของพื้นที่เปิดโล่งต่าง ๆ การจัดการพื้นที่สีเขียวภายในวัด เป็นต้น 7) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย 8) โรงครัว และ 9) การสุขาภิบาลอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด

4. พัฒนา คือ การได้เห็น ได้รับรู้ ได้สัมผัสถึงความเปลี่ยนแปลงของวัดที่ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ จนกระทั่งลงมือปฏิบัติ และดำเนินมาจนถึงการตรวจสอบ และปรับปรุง ได้เห็นถึงการพัฒนาของวัดในด้านต่าง ๆ ตามแนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ภายในวัด 9 พื้นที่

พันธกิจ 3 พันธกิจ หมายถึง พันธกิจโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข นั้น มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดและชุมชนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นสถานที่สปปายะเหมาะสมกับการเรียนรู้ มีหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ตามหลัก 5 ส หรือหลักสปปายะ ๗ เพื่อให้เกิดธรรมาภิบาล การพัฒนาพื้นที่ทางสังคม และการเรียนรู้ของวัดและชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ และการพัฒนาพื้นที่จิตใจและปัญญาของวัดและชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา

เครื่องมือ 5 เครื่องมือ หมายถึง หลัก 5 ส เป็นเครื่องมือการดำเนินงานเพื่อสร้างสปปายะสู่วัด คือ สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย หากวัดและชุมชนมีการใช้หลัก 5 สอย่างต่อเนื่องจะทำให้วัดมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม และเป็นการสร้างสุขลักษณะและนิสัยของประชาชน เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

แนวทาง 7 แนวทาง หมายถึง การประยุกต์หลักสปปายะ 7 ในการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดที่มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่สปปายะ และการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคลอันจะนำไปสู่การเรียนรู้วิถีพุทธและการปฏิบัติธรรม ฉะนั้น วัด และองค์กรที่เข้าร่วมโครงการฯ สามารถดำเนินการตาม 7 ขั้นตอนของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึงความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นด้วย

แนวปฏิบัติ 9 แนวปฏิบัติ หมายถึง แนวปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่ภายในวัด 9 พื้นที่นั้น เพื่อเป็นมาตรฐานในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด คือ 1) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และ

แผนผังวัดโดยสังเขป 2) การจัดการจราจร ป้ายจราจร และที่จอดรถ 3) การจัดระบบคลังวัสดุ
สงฆ์ และการควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ 4) ห้องน้ำ 5) การจัดการขยะ 6) สภาพแวดล้อมทั่วไป
ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัยของพื้นที่เปิดโล่งต่าง ๆ การจัดการพื้นที่สีเขียว
ภายในวัด เป็นต้น 7) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย 8) โรงครัว และ 9) การสุขาภิบาล
อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ภายในวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดแต่ละวัดควรเสริมสร้าง ทำความเข้าใจในกระบวนการบริหารจัดการโครงการให้มี
ประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร พัฒนาวัด และการมีส่วนร่วมกับประชาชน
2. วัดแต่ละวัดควรส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งภายใน และบริเวณรอบวัด
ให้มีประสิทธิภาพในทุกมิติ เพื่อที่จะสามารถช่วยกันพัฒนาวัด พัฒนาชุมชนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพเข้าถึงกลุ่มประชาชนที่มีความหลากหลาย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดแต่ละวัดควรพัฒนาวัดของตน ให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของโครงการ อีกทั้ง
ยังจะเป็นการสร้างคุณภาพของบุคลากร สร้างคุณภาพวัด สร้างคุณภาพชุมชนให้ดียิ่งขึ้นด้วย
2. วัดแต่ละวัดควรนำเสนอเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นของแต่ละวัด โดยการประชาสัมพันธ์
ทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อสาธารณชน เพื่อที่จะเห็นประชาชนได้เล็งเห็นความสำคัญและ
ช่วยกันอนุรักษ์หวงแหนดูแล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขกับการพัฒนาสังคม ในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี
2. ควรวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ในเขต
การปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร วันละ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2564). โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด
ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลาน
สัก จังหวัดอุทัยธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(3), 379-393.
- บัญชายุทธ นาคมุจลินท์. (2555). *วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

- พระครูภวนาโสภา (บุญรัตน์ เมืองวงศ์). (2553). การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน
ล้านนา (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระครูศรีกิตยาธ (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อ
เสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2), 517-530.
- พระครูอาทรธรรม (บุญธรรม หมั่นคลัง) และคณะ. (2564). การพัฒนาประสิทธิภาพการ
บริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์*, 11(2), 239-251.
- พระปลัดธีรภัทร์ นาถสีโล และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ
สร้างสุขของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(1),
87-101.
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (แช่หลี่). (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการ
ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (รายงานการวิจัย).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรวัฒน์ เสสบุญโญ. (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย.
วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(1), 133-144.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. (2554). การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้
ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทน์มิตร อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี (รายงานวิจัย).
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริรัตน์ คลังเย็น. (2557). การบริหารงานสู่ความเป็นเลิศตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

